

EVIDENȚĂ ȘTIINȚIFICĂ BAZATĂ PE FIȘE CU PERFORAȚII MARGINALE ÎN MUZEELE DE ȘTIINȚELE NATURII

MIHAI MIHALCIUC

Muzeul de științele naturii —
Focșani

Varietatea sistemelor de depozitare și manevrare, metodele diferite de preparare și conservare, determinate de materialele din care obiectele sînt confecționate, impun gruparea și organizarea materialului muzeistic existent după anumite criterii.

Cunoscînd faptul că unele obiecte de muzeu, cu mică valoare materială pot avea o importanță științifică inestimabilă, evidența fondului muzeal trebuie să rezolve o dublă sarcină, și anume, de a ocroti proprietatea socialistă printr-o evidență administrativă strictă și de a face față oricăror solicitări de ordin științific, furnizînd în mod operativ maximum de informații, într-o formă cit mai accesibilă.

În cadrul muzeelor de științele naturale, unde activitatea de colectare se face prin contactul nemijlocit cu natura, distingem două etape principale ale evidenței fondurilor muzeale: o etapă a *evidenței primare*, care se desfășoară direct în teren și constă în completarea unor „etichete de cîmp” și, o a doua, a *evidenței sistematice*, care are drept scop determinarea științifică a materialului, stabilirea clasificării științifice și ulterior, înregistrarea definitivă a acestuia.

Instrument de documentare fundamental într-o colecție, *fișa de obiect*, cartonată, așezată vertical și în ordinea numărului de inventar, concepută după sistemul „o fișă — un obiect”, cu o structură bine sistematizată, trebuie să fie ușor de citit, permițînd găsirea unui element de analiză a obiectului, exact la rubrica consacrată lui.

Concepută special pentru informarea științifică, fișa de obiect trebuie să ușureze la maximum găsirea informației căutate, alegînd dintr-o mulțime de același fel, exemplarul care interesează pe cercetător. Se pune deci problema parcurgerii pachetului de fișe (care în cazul sistemului „o fișă—un obiect” atinge uneori mii de exemplare) și a găsirii acelor fișe care interesează. Ușurată în parte de folosirea unor fișe centralizatoare această operație de selecționare, cînd se face mînuind fișă cu fișă, durează mult și favorizează unele scăpări din vedere. Acest inconvenient se menține și în cazul utilizării noilor fișe analitice de evidență recent tipizate și generalizate.

Pentru ușurarea acestei operațiuni s-a dovedit utilă folosirea sistemului bazat pe fișe cu perforații marginale, adaptat la necesitățile muzeelor de științele naturii din țara noastră, sistem care poate fi folosit paralel cu sistemul centralizat în cazul unor colecții mari cum este cea a muzeului nostru. Asemenea soluție prezintă următoarele avantaje :

- găsirea informației dorite într-un timp scurt ;
- posibilitatea găsirii, printr-o simplă operație a tuturor obiectelor grupate după anumite teme-criterii, fără a mai fi necesară întocmirea mai multor fișe de obiect și gruparea lor separată ;
- eliminarea unor fișe centralizatoare, centralizarea fiind cuprinsă în însăși codificarea fișei cu perforații ;
- o mare siguranță asupra rezultatului operației, folosindu-se lațura ei oarecum mecanică ;
- sistemul nu necesită aranjarea fișelor într-o ordine prestabilită, cum ar fi numărul de inventar, nici înainte, nici după efectuarea operației.
- numărul de combinații posibile, în regăsire foarte mare chiar și pentru o fișă cu un singur rând de perforații, ce poate fi

calculat după relația : $C_m^n = \frac{m (m-1) (m-2) \dots (m-m+1)}{n !}$

în care $n ! = 1 \times 2 \times 3 \dots \times n$

oferă un argument în plus pentru utilizarea sistemului.

Astfel, o fișă cu dimensiunile de 205×150 mm, permite executarea a cîte 20 perforații pe laturile mari și un număr de 15 perforații pe laturile mici. În acest caz, numai pentru latura cu 20 perforații putem obține un număr de 190 combinații, conform calculului :

$$C_{20}^2 = \frac{20 \times 19}{1 \times 2} = 190$$

Întreaga fișă va permite un număr de 590 combinații, care, prin codificare ar putea simboliza 590 date-caracteristici ale obiectelor. Prin folosirea perforației pe două rînduri sau a combinațiilor a cîte trei perforații, acest număr crește și mai mult, atîngînd ordinul miilor.

Lucrul cu fișe perforate implică o operație de codificare, nu foarte complicată, întocmită pentru fiecare colecție în parte, fiecare „dată” din fișă va corespunde unei combinații numerice.

Găsirea informației dorite se realizează după citirea codului, prin introducerea a două tije metalice în perforațiile corespunzătoare și scuturarea pachetului de fișe. Vor cădea fișele cu perforația deschisă spre exterior, corespunzătoare datei-caracteristicii căutate.

Acest lucru se poate obține folosind și diferite tipuri de vibra-toare.

Să dăm un exemplu : s-a stabilit prin cod ca pentru ordinul „Rosales” să corespundă perforațiile 18—19, iar pentru genul „Rosa canina”, perforațiile 33—35. În acest caz, introducerea tijelor în perforațiile 18 și 19 va extrage toate fișele aparținînd ordinului Rosales, după cum introducerea în perforațiile 33—35 va permite selecționarea tuturor exemplarelor de Rosa canina aflate în colecție.

Sex
(2 combin.)

(1-2) = ♂

1-3 = ♀

Stabilitate
(5 combin.)

(4-5) = sedentar

4-6 = oasp. vară

4-7 = pasaj

5-6 = oasp. iarnă

5-7 = accidental

Biotop
(7 combin.)

8-9 = litoral-deltă

8-10 = baltă

8-11 = luncă

8-12 = cîmpie

(9-10) = silvostepă

9-11 = deal

9-12 = munte

Preparare
(2 combin.)

(13-14) = natu

13-15 = balg

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45
46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75

Ordin
(19 combin.)

Specii
(335 combinații din 375 posibile)

Pentru colecția de ornitologie a unui muzeu, ar trebui luate în considerare un număr de 352 combinații, reprezentând 19 ordine cu 333 specii ornitologice existente în țara noastră (vezi I. Cătuneanu, Al. Filipașcu, D. Munteanu, Em. Nadra, V. Pop, C. Rosetti-Bălănescu, M. Tâlpeanu — „Nomenclatorul păsărilor din România“ — „Ocrot. nat.“ t. 16, nr. 1, p. 127—145, București, 1972).

Intrucît perforațiile unei fișe permit un număr mult mai mare de combinații, putem codifica și alte caracteristici, cum ar fi sexul, stabilitatea (sedentar, oaspete de vară, de pasaj, oaspete de iarnă, accidental), biotopul (litoral-deltă, baltă, luncă, cîmpie, silvo-stepă, deal, munte-gol, alpin), mod de preparare etc.

Dezavantajul acestei metode constă în faptul că folosește o fișă pentru fiecare obiect, în condițiile unui fond mai mare de 2000 de fișe selecționarea și căutarea devenind mult mai anevoioase. Totuși, eficiența acestui sistem constă, mai ales, în economisirea timpului în procesul de „căutare“.

Codificarea în sine nu prezintă o problemă prea complicată, iar executarea perforațiilor se realizează, rapid și simplu, cu perforatoare manuale, în momentul completării fișei. Eventualele fișe cu perforația deteriorată pot fi ușor înlocuite.

Sistemul cu fișe perforate marginal contribuie mult la operativitatea acțiunii de informare științifică, elimină o serie de etape intermediare ale evidenței, eliberînd personalul științific de munca anevoioasă a indexării. Folosirea acestui sistem, în Muzeul de Științele Naturii — Focșani, pe parcursul mai multor ani, a dat satisfacții depline, întrucît aplicarea practică a acestui sistem a imprimat un caracter sistematizat activității noastre de evidență a colecțiilor, spre folosul cercetării documentare și, în general, al activității științifice depuse în muzeul nostru.

UN SYSTÈME DU TYPE „EDGE PUNCHED CARDS“ POUR LE RECHERCHES DOCUMENTAIRES AU MUSÉE DE SCIENCES NATURELLES

RÉSUMÉ

Le catalogue des collections d'un Musée d'Histoire Naturelle comme celui de la ville de Focșani — très riche du point de vue du nombre des pièces intéressant le patrimoine culturel national — exige un travail de documentation extrêmement précis et détaillé. Une documentation traditionnelle partant du registre de l'inventaire ne peut être que défectueuse du point de vue du traitement des informations. L'auteur a entrepris d'expérimenter un système informationnel utilisant des fiches à perforations marginales, système qui s'est vite avéré avoir une grande efficience, autant du point de vue théorique que du point de vue pratique. Les possibilités de codification et du traitement multiple des informations qu'offre ce système en cours d'expérimentation, ont déterminé les muséographes de ce musée de l'adapter à toutes les collections.